

שמעתא עמיקתא

גליון תקצ"ה | פרשת יתרו | תשפ"ד | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תוכב"א

פניני הלכה

האם מותר בזה"ז לגדל בהמה דקה בא"י

א. תנן (ביק ע"ט): אין מגדלין בהמה דקה בא"י, אבל מגדלין בסוריא ומדברות שבא"י. **ופרש"י** (ד"ה אין מגדלין) משום ישוב א"י שמבעיר את השדות, וכל א"י שתמן דישראל. **ובגמ'** (פ"ג) שאילו תלמידיו את ר"ג מהו לשהות, א"ל מותר ובלבד שלא תצא ותרעה בעדר אלא קושרה בכרעי המיטה. (וּפְרָש"י אלא קושרה - ורבנן פליגי עליה דר"ג). ת"ר מעשה בחסדי א' שהיה גונח מלבו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שינק חלב רותח משחרית לשחרית, והביאו עז וקשרו בכרעי המיטה, והיה יונק ממנה משחרית לשחרית, לימים נכנסו חבריו לבקרו כיון שראו העז קשורה בכרעי המיטה חזרו לאחוריהם ואמרו ליסטים מזויין בביתו של זה ואנו נכנסין אצלו. ישבו ובדקו ולא מצאו בו אלא אותו עוון של אותה העז. ואף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני שאין בי עון אלא עון אותה העז שעברת על דברי חברי.

וכת' **הרשב"א** (ש"ס) מותר ובלבד שלא תצא ותרעה בעדר - רש"י ז"ל משמע שסבור דלהשהות בבית אפי' שלא לצורך הרגל ואפי' לשהות יותר מלי' יום דבעו מיניה, והתיר להם, וכמעשה דאותו חסיד, שכך הוא פ"י ז"ל ורבנן פליגי עליה. ואין צורך, אלא קודם הרגל לי' יום קא בעו מיניה והתיר, וכתבנן. ומיהו מסתברא כרש"י, שהרי לאחר דברי ר"ג אמרו ומעשה בחסדי, דלכאף משמע שדברי ר"ג כמעשה של אותו חסיד.

וכי"כ **בשיטמ"ק** (ש"ס) משמיה דגאון חסיד זה הוא רבי יהודה רב ב"ב דהכי מפרש לה בברייתא שעברתי על דברי חברי שהיו אומרים אין מגדלין כל עיקר, וסמכתיה על דברי ר"ג.

ומה הקפידו עליו חכמים אפי' שהיה במקום חולי, כת' **המאירי** (פ"ג) דאפי' שבמקום פק"י הותרו איסורי להתרפא בהם, דבר שנאסר מכת תקנה ומחשש פסידא דאחרים ראוי להחמיר בו ביותר. **ובמהרש"א** (ש"ס) כת' דאפשר שהיה חולה שאב"ס ולא היה לו להתירו לעצמו.

ב. והנה **הרמ"ע מפאנו** (סי' פ"ה) כת' דהא דאין מגדלין בהמה דקה בא"י היינו דוקא בשילוח רגל, אבל במכניס לה מזוונת במקום שמור לא גזר, דאלי"כ תנבד העבודה בלשכת הטלאים, ועוד דה"ל גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה.

ודבריו צ"ב דהלא מודרי אסור מוכח דאפי' עז הקשורה בכרעי המיטה הותר לגדל. וכן מבואר בדברי הרשב"א דאפי' בתוך ביתו אסור לגדל בהמה דקה. וצ"ל דס"ל דדוקא בגברא רבה כאותו חסיד דקדקו ברותנו. אולם בדברי הרשב"א הנזכרים מפ' לא כן. וכבר עמד **בפני החיד"א** בפ"י לאבות דר"ג (פסא רחמי' פל"ה). וכן העיר **בקובץ תשובות** (ח"ד סי' קס"ב). **ג.** עוד אמרנין שם (פ"ג) אמר רב יהודה אמר רב עשינו עצמנו בבל כא"י לבהמה דקה. איכא דאמרי אמר רב הונא (אמר רב) עשינו עצמנו בבבל כא"י לבהמה דקה מכי אתא רב לבבל. ופרש"י בבל כא"י - שמיום גלות יכניה רבו שם תלמידים ונתיישבו שם בשוב קבוע. מכי אתא רב לבבל - רבו מתיישבין שם מפני ישיבתו. לישנא אחרינא הוא בא ולמדנו להזהר בכך שראה שם רוב ישראל וישבו קבוע.

וכת' **הטור** (ח"ג סי' ת"ט) - מצוי שהבהמה דקה דרכה לרעות בשדות אחרות והיותה נזקקת לתקנו חכמים שלא יגדלנה האדם במקום שדות ורכומים, אלא בערים, ואפילו בבית אסור ואפי' שאינו שלו, והחמירו בה כדי להרחיק ממנהיג שאסור לאדם להזיק את חבריו. ומיהו עיקר תקנה זו לא נתקנה אלא על א"י, אלא דקאמר בגמ' שבבל יש לה דין א"י לדבר זה. וי"א דבכל מנהגי דילן בתר בבל גרידין, ולדין נמי אסור. ור"י דנהא לא גרידין בתר בבל דטעמא דאסור בבבל לפי שהיו רוב שדות ישראל, וכיון דהשתא ליתא להאי טעמא שרי. וכת' **הב"י** דמ"ש ולי"נ וכו' דברי טעם הם. ולדינא כתב **בשו"ע** (סי' ת"ט ס"א) - אין מגדלין בהמה דקה בא"י מפני דרכה לרעות בשדות של אחרים, אבל מגדלים בסוריא ומדברות שבא"י. והאדינא שאין מצוי שיהיו לישראל בא"י שדות נראה דשרי.

וזה דלא **הכפתור ופרח** (פ"ג) דכת' דפשיטא שנוהגין היום בא"י אלו הדינים דאין מגדלין בהמה דקה וכו', שאין דאין רועין. דא"י נאסרה בה הדברים הללו מצד עצמם, שהוזהרו בהפסדה ונצטוונו ביושבה כל הימים ואפי' שאין הארץ בינדו.

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר לתלות תמונה על הקיר בשבת

א. מלאכת בונה. ב. תלוש ובסוף חברו. ג. אינו תוקע את הדבר בקרקע. ד. הוצאת חלוץ או דלת המונחים על צירים. ה. דבר שאינו מבטלו לבנין. ו. משאירו במקום לזמן מרובה ויש בו מסגרת. ז. דבר המונח או תלוי בבנין.

א. מלאכת בונה

שנינו **בשבת** (ק"ב) הבונה כמה יבנה ויחא חייב, כל שהוא. ועיי"ש (ק"ב) דאמר שמואל המצדד את האבן חייב. ופרש"י המצדד את האבן - מושיבה ומצדדה עד שמתיישבת בקרקעית יסוד הבנין יפה, מתוך שהוא מצדדה הוא מכינה תחתיה ומושיבה בארץ - חייב, ואפילו לא נתן טיט הוי בונה כל שהוא, דיש מקיימין כן בלא טיט, ע"כ. והעירוני שיוצא מדברי רש"י דשיעור כל שהוא קאי גם על איכות המלאכה, כלומר דאף אם בונה ללא טיט אכתי כיון שיש מקיימין כן בלא טיט חשיב מלאכת בונה.

ב. תלוש ובסוף חברו

ואיתא **בעירובין** (ק"ב) דלת של בור ושל דות ושל יצעע לא יחזיר ואם החזיר חייב חטאת, ציר דלת שידה תיבה ומגדל (שהם כלים שלא מחוברים לקרקע), במדינה דוחקין, והעליון כאן וכאן לא יחזיר גזירה שמה יתקע ואם תקע חייב חטאת, של בור ושל דות ושל יצעע לא יחזיר ואם החזיר חייב חטאת. וכן פסק **הרמב"ם** (שבת פ"י ה"ד) שהמחזיר דלת של בור ושל דות ושל יצעע חייב משום בונה.

ואיתא **בשבת** (ק"ב) ת"ר דלת של שידה תיבה ומגדל נוטלין אבל לא מחזירין, ושל לול של תרנגולין לא נוטלין ולא מחזירין, בשלמא של לול של תרנגולין קסבר כיון דמחברי בארעא יש בנין בקרקע יש סתירה בקרקע, אלא של שידה תיבה ומגדל מאי קסבר, אי קסבר יש בנין בכלים יש סתירה בכלים, ואי קסבר אין בנין בכלים, ואסיק רבא דקסבר אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים וגזירה שמה יתקע. ופרש"י לעולם קסבר אין סתירה ואין בנין. ולפיכך נוטלין ומיהו אין מחזירין מדרבנן, גזירה שמה יתקע. בחזקה בסכין ויתדות והוה ליה גמר מלאכה וחייב משום מכה בפטיש.

והנה **הרי"ף** (מו"ק) הביא את הברייתא כפשוטה דדלת של שידה ושל תיבה ושל מגדל נוטלין ולא מחזירין, ושל לול של תרנגולין לא נוטלין ולא מחזירין גזירה שמה יתקע. ומסתימת דבריו משמע שלמד דכל אלו אסורים מדרבנן משום גזירה שמה יתקע. אולם **הרי"ף** (ד"ה של לול) כתב דצ"ל דמש"כ **הרי"ף** גזירה שמה יתקע לא קאי אלא אדלת שידה תיבה ומגדל דאין מחזירין, אבל דלת של לול של תרנגולין הוי טעמא משום דכיון דמחובר לקרקע אית ביה בנין וסתירה, ע"כ.

אלא דעי' **ברמב"ם** (פ"ב הכ"ה) שכתב שהתוקע חייב משום בונה, לפיכך כל הדלתות המחוברות לקרקע לא נוטלין אותן ולא מחזירין גזירה שמה יתקע, אבל דלת שידה תיבה ומגדל ושא"ר דלתות הכלים נוטלין ולא מחזירין, ע"כ. משמע דס"ל כפשוטות **ברי"ף** הנ"ל דגזירה שמה יתקע קאי אף על דלתות של דברים המחוברים לקרקע. וכ"כ **המגיד** משנה ותמה ע"ז דלמה הוצרכו לגזירה שמה יתקע במה שמחובר לקרקע והרי בלא תקיעה חייב משום בונה כמבואר בפרק י' (ה"ד) שכת' "העושה נקב כל שהוא בלול של תרנגולים כדי שיכנס לחן האורה חייב משום בונה".

והב"י (סי' ש"ט) כתב ליישב קושיית המגיד משנה דלמסקנת הגמ' כלים המחוברים לבנין לא ברירא להו לחז"ל אם יש בהם משום בנין, ומה שגזרו שיש לאסור משום גזרה שמה יתקע, היינו דלפי טעם זה יש לאסור עכ"פ מדרבנן, ע"כ. ולפי דבריו צ"ל דמה שהקשה **המגיד** משנה מהא דפרק י', צריך לחלק בין מקום שבא להוסיף על הבנין המחובר לקרקע כהא דדלתות ובין הא דעושה נקב דעושה פעולה בגוף הדבר המחובר, או דמה שפסק להחמיר בעושה נקב היינו כי לא פסיקא לן ועי"כ פסק לחומרא ובדלתות נתן טעם דשמה יתקע הוא מ"מ הוא סיבה לאסור אף אם נימא שאין בונה דאוי' במחובר לקרקע. ועי' בסמוך.

ג. אינו תוקע את הדבר בקרקע

אלא דעי' **בב"ח** (נאות ה) שכתב ליישב קושיית **המגיד** משנה דס"ל **להרי"ף והרמב"ם** דאחר שאמרו בגמ' גזרה שמה יתקע קמ"ל דלמסקנא לול של תרנגולין כיון דמחברי בארעא אין בנטיילת דלת ובחזרתה משום סתירה ובנין בקרקע, כיון שאין שם אלא נטילת הציר מן החור או חזרת הציר לחור ואינו חייב משום בונה אלא בתוקע, ולכן כתב **הרמב"ם** בפרק כ"ב "התוקע חייב משום בונה כו", ומה שהקשה **המגיד** משנה לאו קושיא היא דהא פשיטא דאיכא כמה גוונים בניינים דלית בהו תקיעה, כגון כל הני דקחשיב בפרק י' (ה"ה) המשוה פני הקרקע בבית וכו', אלא דבחזרת דלתות ליתא משום בונה כלל אלא במה שהוא תוקע ציר לחור או נוטלה מן החור, ע"כ. ומבואר מדבריו שאין בחיבור דלתות וכדו' בנין משום בונה אלא כשתוקע אותה משם.

ועי' **בשו"ע** (סי' ש"ח ט"ט) שפסק שדלת של שידה תיבה ומגדל יכולים ליטלה מהם ואסור להחזירה גזירה שמה יתקע, ושל לול של תרנגולים אסור בין ליטול בין להחזיר דכיון דמחובר לקרקע אית ביה בנין וסתירה, ע"כ. ומבואר שפסק כדרכו של הרי"ף.

והט"ז (סי' ט) הביא דברי **הב"י** ופירש בדת **הרמב"ם** דאפי' שדות היא בנין שעל הקרקע והיינו כמו לול ואסור אפי' בלא תקע מטעם בונה כיון שמחובר, צ"ל דלול הוא עשוי כלי ואחר כך חברו ועבש"י וישג"ו מדיינים אלו, ע"כ. ומבואר מדבריו דמצדד דיי' בדת **הרי"ף והרמב"ם** דאין משום בונה דאוי' בדבר שתלוש ובסוף חברו.

אולם **המ"א** (סי' ק"ב) ביאר בדת **השו"ע** דחייב משום בונה אף בדברים המחוברים בקרקע כמבואר **ברמב"ם** פ"י וכמ"ש **המגיד** משנה (פ"ב) וא"כ גם החלונות אסור ליטול ולהחזיר דמחוברין הם, ע"כ. ומבואר דס"ל כסברת **המגיד** משנה דתלוש ובסוף חברו חייב משום בונה. וכן פסק **המ"ב** (סי' ק"ט). ולפי"ז משמע דלא ס"ל **כהב"ח**. וכן **הב"ח** גופא שם כתב דלהלכה קיי"ל כרוב הפוסקים דלא ס"ל **כהרי"ף והרמב"ם**.

ועי' **בתפארי** (ככלת שבת אות לד אות קטנה א) שכת' ע"פ **המ"א** הנ"ל שאפי' אם אין הדלת והחלון מחוברים בצירין רק תחובים בחוץ, ואינו עשוי להוציאן אף עלעתי רחוקים, שסתורם או תקעו בשבת חייב משום בונה וסותר. ועי' ש"ס **שבת ועירובין** הנ"ל כתב דבמחוברין **בצירין**, אפי' דיי' תחובים בחוץ, חייב כשהוציאן מהצירין או מחזירן, ע"כ. ומבואר דס"ל לתפארי"ז דבונה בקרקע כשתחוב בה חייב וכשמחבר בצירם חייב אף לא בחוץ. אלא שמשמע דבעינן איזה תחובה וכדו' אבל בהנחה בעלמא אינו חייב. וכן הוא בפמ"ג (סי' ש"ח מ"ז ס"ה) שכת' דכיסוי שאין לו ציר אם יש בית אחיזה מוכח דלמשקל ולאזהורי קאי ולא מחזי כבונה, אבל אין בית אחיזה מחזי כבונה, אבל אינו בכלל בונה ממש כיון שאין נותנו בציר, אלא הוא רק מונח כך, ולא דמי לסעיף ט', דהתם בציר תחוב אפי' בית אחיזה לא מהני, דמנה וסותר ממש הוא כי כלי המחובר לקרקע הרי כקרקע.

וכן מבואר **ברש"י** (גזית פס' ד"ה בכיסוי) ובר"י (בר"י ד"ה בכיסוי) שכתבו על הא דנתן שכתבו שבקרקע שיש להם בית אחיזה נוטלין בשבת, דאם אין להם בית אחיזה אסור משום דהוי כבונה ולא בונה ממש. וכן הוא במ"ב (סי' ש"ח ס"ק ק"ב) דבכה"ג הוי כבונה.

ובשעה"צ (אות מו) בשם **הפמ"ג** כתב דכוונת רש"י הוא דנראה כבונה ולא בונה ממש, כיון דאין בכסוי ציר כי אם מונח כך למעלה. ועי' בפמ"ג (סי' ש"ג א"א ס"ק יא).

והחזו"א (סי' נ"ט ס"ק י"ד ה"ב) כת' **כהרי"ף** אלא שכת' שבדת **הרמב"ם** אי"א לומר כתירוף הרי"ף. ועיי"ש (ד"ה ר"מ פ"ג) שכתב על דברי **הרמב"ם** דנראה דאפי' רפוי חייב וכמו שלנו שדובים על צירים ונוח ליטלם מ"מ כיון שכן דרך בנינים הוי' בונה, וכן מבואר בתוס' (שבת פ"ג) (מו"ק) דיי' בחיטוי) ובר"י (בר"י ד"ה בכיסוי) והלא ע"כ חלוק מחובר בין חידוק לרפוי, והלא ע"כ חלוק מחובר מתלוש וכדאמר שבת קכ"ב ב' ובתקע גם בכלים חייב ועי"כ במחובר חייב בלא תקע וא"כ הי"ה ברפוי כשדרך בנינו כך, וכי"כ **הט"ז** סי' ש"יג סק"ה, והמ"א סימן ש"ח ס"ק כ"ב, ע"כ. מבואר מדברי החזו"א דכל שהדרך לחבר ולבטלו לבנין אף באופן רפוי לא מחמת חסרון הוצרך החיבור אלא כי כן הדרך לחברו לבנין בכלל בונה הוא לכוי"ע, אלא דאף לדעתו י"ל דאכתי בעינן שיהיה תחובה בבנין כגון ע"י ציר וכדו' אבל בהנחה בעלמא לא ודומה לכיסוי שבקרקע הנ"ל. אולם מדברי **הב"ח** הנ"ל, שנקט דבעינן חיבור גמור, מבואר ד"ל כהחזו"א, אלא ס"ל שמתנאי המלאכה שדה הייה מחובר ממש ולא אינו נטפל לבנין.

ולפי"ז יוצא כמה דררות בגדר בונה א' תחוב בחוץ אלא שדך להוצאו. ב' מחובר בציר וכדו' וכן אלו אלו עושה בחוץ. ג' דבר שמונח על הבנין שהוא רק כיסוי דאינו בגדר בונה מדאוי' כיון שאינו מחובר כלל עם הבנין. ועי' עוד לקמן.

ד. הוצאת חלון או דלת המונחים על ציורים

ועי' **בט"ז** (סי' שיג ס"ק ה) שכת' דכשם שהמחזיר דלת שכת' דכשם שהמחזיר דלת וכדו' הוי בונה, הנוטלו הוי סותר, והכי איתא בפ' המוצא תפילין בכיטוי של בור ודות כו', וזוהי יש ללמוד דיש למחות מה שנוהגין בסעודות גדולות בימות החמה לסלק החלון ע"י עכו"ם בשבת וזה איסור גדול כיון דהישראל חייב חטאת בזה, ע"כ. וכן מבואר **במ"א הנ"ל**.

והגר"ז (סי' שיג אות יז) כת' על הטי"ז **דלהאומרים שסותר ע"מ לבנות** אינו חייב אא"כ דעתו שבנין האחרון יהיה יותר טוב מן הראשון כמ"ש בסי' רע"ח, אין בנטילת החלונות אלא איסור מדי"ס, ולומר לכריז הוא שבות דשבות שהתירוהו במקום מצטער. לפיכך שא"ל למחות בהמקילין כיון שיש להם על מי שיסמכו, אבל כל אדם חמיר לעצמו כסברא הראשונה שהיא עיקר, ע"כ.

והנשמת אדם (לכל לט) דתמה על הטי"ז שחטאם שלנו שיש עם צמצרם של ברזל שדלתותיהן לכתך כדי שיוכלו להוציא החלונות ולהחזירן יו"ל שדינים ממש כפקק החלון המבואר להלן, אם לא שאמרם כיון דמבטלין דלתות והחלון שיהיו תלויים כך לעולם הוי בנין, וכל שכן במקומות שחלונות אין להם צירים כלל והם קבועים כך במסמרים לכל ימוט וסתומים לעולם דבזה נראה דהוי בנין גמור, וצ"ע, ומימ ח"וי להקל אפילו ע"י נכרי כיון שכולם מסכימים לאיסור, ומה לתבן את הבר, ע"כ.

והמור וקצינה (סי' שיג) כת' שדלתות וחלונות תבית המונחות על צירים נר' פשוט שאם הם רפויים מאד וסובבים במהירות וניטלים בקלות אם הם תחובים תלויים ברויח אין איסור לקחתן ויש **שישה הם כתלושים ואינן כדבר התלוי במסמור**. מ"מ נראה שיש להחמיר, דאיכא למיחש שירפה הברזל התקוע בחור שבמוזהו ומהי שמוזעה ומקומו, ואיכא למגור שמא יתקע. על כן חוששני להתיר אלא לצורך, ע"כ. **ובגור אריה יהודה** (ארו"ח סי' קלה טו) הובא **בדעת תורה** (סי' שח על סעי' ט וסי' שיג על סעי' ה) נקט ע"פ סברת **הב"ח הנ"ל** שאף איסור מדרבנן אין בזה ויש להקל במקום צער גדול ובפרט ע"י עכו"ם. ועי' **בבית יצחק** (אה"ע ח"ב סי' קכה).

והמ"ב (סי' שח אות כד) כת' דפתחי חלונות של בתים והדלתות אסורים בין ליטול בין להחזיר. **והחזו"א** (סס"י נד"ה ר"מ פ"י ה"י"ד) לשיטתו למד בדעת הטי"ז **והמ"א** והטעם שאסור להוציא את החלון משום שבמחורב חייב בלא תקע וא"כ ה"ה ברפוי כשדרך בנינו כך.

ה. דבר שאינו מבטלו לבנין

תנן **דבר** (קכ"ה:) פקק החלון ר"א אומר בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו, וחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו. ואמרו **בגמ'** דהכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ביו"ט וא"צ לומר בשבת, לא נחלקו אלא להוסיף, שר"א אסר וחכמים מתירין. ועי"ש (קכ"ה:) דמסקינן דהלכה כרבנן. וכן הוא **בטשו"ע** (ס"ח ש"ג). וכת' **המ"א** (ס"ק ז) ע"פ **הרא"ש** בשם **הראב"ד** דגם בפקק החלון דשריניו אינו עושים לפתוח ולסגור. והביאו **הבה"ל** (ד"ה ולא) וביאר שאם אינו עומד לפתוח אלא לעתים רחוקות אסור דהוי כמסקין על אהל קבוע, וע"כ בעינן שיהא הפקק קשור ותלוי במעו"י.

ועי' **תוספת שבת** (סי' ק) שכתב דאפשר דעתיהם רחוקים היינו כמו שמצינו בענין קשר של קיימא ברימי שי"ז דנח' הפוסקים אם קשר של קיימא הינו ליום אחד או שבוע. ויותר נר' דעתים רחוקים היינו אחר ל' יום כדאיתא בבלב (ו"ד סי' תב) דאחר ל' יום הוי שמועה רחוקה, וכן בברכת ראיה עסי' רי"ח, ע"כ. **והבה"ל** (על סג ד"ה שאין) ציין לדברי **התו"ש** דמצדד דבפתח העשוי ליכנס בפתוח מל' יום הוי כפתח העשוי ליכנס בו תדיר. **והחזו"א** (סי' נב ס"ק ז) כת' שתלית פרוכת מותרת לדין כי **אין אנו קובעין אותה אלא מחליפין אותה בשבת**, ע"כ. מבואר שפעם בשבוע חשיב דרכו להוציא וי"ל דגם לדידה אף ביותר מזה שרי כי דרכו בכך.

ולכאוי צ"ע על ארית **התוס'** **שבת** שמאלכות וברכות הראייה, דהרי באלכות ל' דאחר ל' יום תא אינו מתאבל כי כבר אינו אבל כ"ע על מתו. וכן בברכת הראייה י"ל דלאחר ל' יום יש התפלאות וע"כ מברך ברכות הראייה מחדש, משא"כ בנ"י דמשום "קיום" אתינן עלה. וי"ל דכוונתו דחזינן מהתם שאחר ל' יום יש היסח הדעת מאותו ענין, א"כ ה"ה לענין בונה כיון דמסיח דעת משימוש הדבר הרי הוא מבטלו לבנין.

ולפי"ז י"ל שדבר העומד להוציא ולהכניס ואינו מבטלו לבנין כי עומד לשימוש תמיד, אף כשמחמת איזה טעם צדדי משאירים אותו במקומו, כיון דמחמת מיעוט שימושו כי הבעלים אינן דרים במקום וכדו', כיון שסוף סוף עומד לזה אינו מבטלו שם וליכא משום בונה. וכן יוצא מדברי **החזו"א** דלהלן. ועי' **בצ"א** (ח"ו סי' יב אות א) שכת' בענין מסנתת העשויה באופן זה שיוכלו מדי פעם להוציאה בנהל לנקותה, ומוציאים אותה לשם מטרה זאת בהרבה פחות מל' יום, בודאי לא בטלה המסנתת לבנין, ע"כ.

ולפי דברינו הנ"ל גם אם לא מוציאה פעם בחודש ממש שרי, כי עומד להוציאה. ועי' בסמוך בשם **הפ"ג** עוד טעם להתירא.

ז. משאירו במקום לזמן מרובה ויש בו מסגרת – החזרת מכסה של קופסת תרים

ועי' **בפמ"ג** (מ"ו ס"ק ז) שכת' דפקק החלון, אם עשוי כעין ציר וחקיקה וכדו' אפילו לזמן מרובה שרי, ע"כ. ולפי"ז לכאוי י"ל דה"ה חלונות המונחים על מסילות הבנויות באופן מיוחד ע"מ להוציא ולהכניס אותם בקלות. וכן י"ל בענין פלטות שבתקרה המונחים על מסגרת המחוברת בתקרת הבנין שמתור להוציאן ממקומם או להחזירן בשבת כי יש להם מסגרת מיוחדת לכך, וכן הדין במכסה של קופסת תרים שבחלון וכדו'. אולם **הש"כ** (פכ"ג אות לה) כת' לאסור בזה. **ובבנין שבת** (בונה בתשמיש' הבית ע"פ ט"ט) כת' חלק מהא **דהפ"ג** דשאני מכסה של תרים שאינו פותחו אלא כשיש קלקול, והפתחה אינה לצורך השימוש כמו בפקק החלון, ובכח"ז ליכא התירא דדרכו בכך כי הרי מבטלו לבנין. וכן יוצא מהפוסקים שאסרו הוצאת חלון וכדו' המונחים בציר כנ"ל.

ז. דבר המונח או תלוי בבנין – תלית תמונה והחזרת מרזף

איתא **בשבת** (קל"ח.) אמר רבי משום רבי חיאי וילון מותר לנטותו ומותר לפורקו. **ופרש"י** וילון - מסך שכנגד הפתח. מותר לנטותו - שאין אהל אלא מי שעשו ע"פ גג, ע"כ. וכן איתא **בעירובין** (קב) וילון - כנגד הפתח, לצניעות. מותר לנטותו - דלאו אהל הוא, דלא קביעא התם, אלא כן דרכו כיון שיש להם קביעות, אלא כן דרכו כיון שיש להם קביעות, אלא כן דרכו כיון שיש להם קביעות. לצניעות. מותר לנטותו - דלאו אהל הוא, דלא קביעא התם, אלא כן דרכו ליתנן ולהסתלק כדלת בעלמא.

ועי' **בב"י** (סס"י ש"ט) שכת' בדעת **רש"י** דנ"ל שאע"פ שתלוי שם בקביעות שרי, שהרי כיון שכולו נע ונד ברוח מצויה וגם אינו מעכב להולכים ועוברים דרך שם מיקרי לא קביע וזוהו שכתב דלא קביע התם אלא כן דרכו ליתנן ולהסתלק כדלת בעלמא, אבל אם קבוע למעלה ומלמטה והוא הצדדין בענין שאין מוזיזין אותו ממקומו אלא מיתסר משום בנין כו', ע"כ. **והרמ"א** (סעי' א) פסק דמחיצה הנושית לצניעות בעלמא, שרי, ולכן מותר לתלות וילון לפני הפתח, אע"פ שקבוע שם. וכת' **המ"א** (סי' ג) דנ"ל פשוט דמותר לתלות בשבת סדינים המצויירים לנוי אע"פ שקבועים שם כיון שאין עשויי שם למחיצה. וכן פסק **המ"ב** (ס"ט) והוסיף ע"פ המחצה"ש ולבו"ש דאפי' לקבעם שלא יהיו נזוזים ממקומם ג"כ שרי כיון שאין עשויים כלל למחיצה, ע"כ. וצ"ל דהיינו טעמא דליכא משום איסור בונה בתלית סדינים מצוירים וכדו', כי אף שתולה אותם באופן קבוע אכת"י אינו מבטלם לבנין.

ועי' **בחזו"א** (סי' נב אות יג) שהקשה על הרמ"א דכיון דקובעו והתיות תלוי על צירין הו"ל כתולה דלת על ציריה דחייב משום בונה, ועל כן כת' דאין מותר אלא בוילון שדרכו לתלותו ולסלקו, **והתרוה"ד** המובא **בב"י** לא כתב כך וצ"ע, וכן מש"כ **המ"א** דמותר לתלות סדינים המצויירים לנוי ואפי' לקובעם צ"ע אם קובעם לעולם הרי זה בונה, וצ"ל ג"כ בעשוי לתלות ולהסירם או שתלאן רפוי שנוח להסירן וממילא דרכן להסירן, ע"כ. מבואר שדבר שתוקעים בקרקע צריך שיהיה דרכו ממש להסירו, אבל דבר רפוי שנוח להסירו חשיב כדרכו להסירו אף אם לא מסירו בפועל כל ז' ימים וכמ"ש לעיל ע"פ **התוספת שבת**. אבל דבר שזהו דרך תשמישו ברפיון ומבטלו שם כדלת על ציריו אסור.

ולפי"ז יש להתיר לתלות או להסיר שעון קיר (כסאנינו מוקצה מחמת חסרון כיס), וילון שהדרך להסירו כדי לכסבו וכדו'. וכן פסק **הגרנ"ק צ"ל** (חוט שני ח"ב ע"מ רמ). ולדעת **המ"א** ודעמינה בלא"ה שרי. וכן דעת **הגרש"א צ"ל** (שולחן שלמה הגה על ס"ק ד).

ונראה דאף מרזף על ארון ספרים יש להתיר ע"פ זה, ואף לדעת החזו"א י"ל כן כיון שאינו אלא מונח על הבנין ואינו עומד על צירים ונוח להסירו ומחמת זה חשיב כדרכו להסירו ואדרבה אין הדרך לבטלו כדי שיוכל להחליף מקומו. וכן פסק **בהלכות שבת בשבת** (ח"ב פט"ו) אות כה הגה 39 ואות כה הגה 48) ודלא כמ"ש **הארחות שבת** (פ"ח אות ז).

מ. ס. ק. נ. א. ד. י. נ. א.

א' דלתות וחלונות המונחים על צירם אסור להוציאם או להחזירם למקומם בשבת משום מלאכת בונה. והדין כן אף בחלונות המצוים בימינו המונחים על מסילות מיוחדות המאפשרות להוציא ולהכניס אותם בקלות. וכן פלטות שבתקרה המונחים על מסגרת המחוברת בתקרת הבנין, וכן מכסה של קופסת תרים של חלון וכדו', אסור להוציאם ולהחזירם בשבת אע"פ שיש בהם מסגרת מיוחדת להכניסם ולהוציאם, כי אין הדרך להוציאם אלא כשיש קלקול. ב' דברים העשויים באופן מיוחד כדי שיוכלו להוציאם ולהכניסם בקלות וכן דרך שימושם, כגון מסנתת של כויר, אין בהם משום בונה. ג' י"א שמתור לתלות וילון של חלון, שעון קיר (שאינו מוקצה) על מסמר שעל הקיר וכדו', ודעת החזו"א והחמיר בזה אלא אם כן תולה אותו ע"ד להסירו ממש פעם בכמה כגון (כגון לצורך כיבוס הוילון) או שתולה אותו שהוא רפוי שנוח להסירו דבאופן זה חשיב כדרכו להסירו. ועל כן מדף של ארון ספרים מותר להחזירו למקומו אף לדעת החזו"א, כיון שאינו תחוב על צירים אלא מונח על הבנין בלבד ונח להסירו, ואין הדרך לבטלו לבנין כדי שיוכל להחליף מקומו. ויש מחמירים בזה.

ד. ויל"ע מה הדין בזה"ז דשכתי בא"י שדות של ישראל אם אמרינן דחור הדבר לאיסורו. וכבר נשאל בשו"ת **הר צבי** (ח"ו"מ סי' קל"ח), והשיב שלדעתו יש לדון בזה להתירא ולומר דכיון שבמשך הזמן נתבטל האיסור והותר לישראל לגדל בהמה דקה בא"י, שוב אינו חוזר הדבר לאיסורו, דהואיל ופעם אחת נתבטלה גזירת חכמים כבר נפקע האיסור לגמרי ונתבטלה התקנה לעולם וצריך מנין חדש לאיסורו, וכל זמן שלא נגזר מחדש הרי הוא כגזירה חדשה שאין עושין מעצמנו גזירות חדשות. והביא ראיה לדבריו מדברי הירושלמי בסנהדרין פ"ג ה"ה ע"ש.

ויל"ע דבדבריו, דבשלמא אם היתה מתבטלת התקנה ע"י חכמי ישראל (בדחתם בירושלמי), שפיר אמרינן דשוב לא יחזור הדבר לאיסורו כל עוד שלא נגזרה הגזירה מחדש. אולם הכא לא נתבטלה הגזירה, אלא דכיון דבפועל לא היה ישוב ישראל בא"י ממילא נתבטל טעם התקנה והותר הדבר. וא"כ כשם דלא היה צריך מנין להתיר הגזירה אלא כיון שבטל הטעם הותר האיסור, א"כ מהאי טעמא לא שחזר הטעם חזר הדבר לאיסורו. ועיינן **ביאור הגר"א** דכתב לבאר דהמחבר דס"ל דההיא דינא לא תליא בארץ ישראל אלא בישוב ישראל. וא"כ מהאי טעמא דס"ל להתיר בזמן דאין ישוב ישראל בא"י, יש לאסור בזה"ז שחזור ישראל למקומם. וכיוצא"ב העיר **בקובץ תשובות** (ס"ט).

והאר"ח (פלאני - ש"י ס"ק מ"ד) כת' דאילו ראה בימינו דהגביר סיניור משה מונטיפיורי קנה שדות לארכה ורוחבה של א"י חזר הדין ושינוי נוהג דין זה גם עתה ואם יסכימו עם חכמי ורבני גאונים ארצות האל.

והשבת תלוי (ח"ד ח"ו"מ סי' יב"ד) כת' דאילו ראה הב"י דברי **הכפתור ופרח** לא היה מיקל בזה בפשיטות, כו' ומכ"מ גם לפי דעת הב"י בזה"ז דרובא דמינכר של א"י נתיישב ע"י ישראלים רובו בשדות שייכים להם, פשיטא דאיכא איסורו של גידול בהמה דקה בכל הלכותיו, וצ"ע על מה סומכים להקל בזמנינו. עכ"ד.

ה. אולם עינן **בצ"א** (ח"ו סי' כ"ד) דכת' דבשויבים החדשים שכל עיקר הווסדם מראש הוא גם ע"ד כן שיגדלו בכל בהמה דקה, י"ל דבכח"ז כיוע יודו להתיר, דאדעתא הכי נחתו כל המתישבים.

וכיוצ"ב הביא **בקובץ תשובות** (ס"ט) דציקנות פתח תקוה [שכפי הנר"י הכל נעשה בהסמכת הגרנ"ד צ"ל ובכתב ההתקשרות נאמר וכל התגוות של החברה יהיו רק ע"פ פקודתי בכל דבר וכל התקנות המוסכמים ממני קבלנו עלינו לשמור ולעשות] ושם נא' דבבר איסור גידול בהמה דקה קבלנו בדרך תקנה לוותר איש לאחיו והרשות נבונה לכל א' לגדל כבשים, ולא עיזים דבריירי הזיקא, ובפי' נא' אם זיקו ישלמו כדון, אך ההיק שהניזק והמוזיק אינם יודעים מה וזא מחול לכל אחד מבני החברה.

העולה דלינא - בזה"ש שזכינו שחזרה וניישבה אר"י ע"י ישראל, הדר דינא ליש לאסור לגדל בהמה דקה באר"י, ואפי' אם מגדלה במקום סגור ונותן לפניו מזונות. אא"כ מגדלה במדברות שבאר"י. ויש מקילין במקום שנתיישבו מעיקרא על דעת לגדל בהמה דקה.

נ. כתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלזלי שליט"א

מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פ. נ. י. נ. י. מ. ו. ס. ר.

ענינים שונים בעבודת השם

מה שזרזו השי"י את האדם במידה זו וגם הצריכו להיות לו אהבה למידה זו, דכתב"י "ויברא אלקים את האדם בצלמיו" וגו', ופי' המפרשים דהוא למידותיו, והיינו שיטבע בתוכו שיתדמה להשי"ת במידותיו, להיטיב ולהתחסד עם זולתו, וכדכתב"י בקרא 'טוב ה' לכל' ונאמר 'נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו', וקיום כל העולם תלוי בזה, נמצא ההולך בדרך הזה נושא עליו צלם אלוקים, והמונע עצמו ממנה ואומר בליבו מלי להיטיב לזולתי, מרחיק עצמו מן השי"ת מכל וכל וכו'.

גם נוכל לומר דהנה ידוע שתכלית כל החמודות הוא שיזכה האדם לבסוף לישב לפני ה' וליהנות מזיו שכינתו, שזוהו הנועם האמיתי והעונג הגדול מכל העינוגים שיכולים להימצא, אך כל זה תלוי אם יתדבק עצמו בה' בעודו בחייו בכל כוחו, כמו שכתוב "ולדבקה בו", ור"ל לדבקה במידותיו כמו שאמרו חז"ל, והיינו שיזרזו עצמו בכל ימיו להתדבק במידות השי"ת שהם רק לטוב ולחסד, וכמו שכתוב "כי חפץ חסד הוא", וזכה לישב לעולם לפני ה' ולהשביע בצחצחות נפש.
וכן שאין כן אם בלתי היה מידותיו שלא להיטיב לזולתו, היפך דרך השי"ת, איך יזכה לבסוף להתדבק בה'. (אהבת חסד פ"ב)

נערך מתוך ספר "עבודת הפרשה"
לשמיעת השיעורים בכל. 078-8708-371

✉ **להצטרפות לרשימה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל:** amikta@amikta.co.il

© **שמענתא עמיקתא – לרפוש"ש של חנה בת צירל תחי' בתושח"י** – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503